

Ελευθεριάζοντα ψηφιακά όνειρα

Από τις αρχές της δεκαετίας του 1970 έως και το Κραχ του 2008, οι Κεντρικές Τράπεζες σιγόνταραν τα εγκληματικά στοιχήματα των τραπεζών και παρατραπεζών, στοιχηματίζοντας οι ίδιες το μέλλον όλων μας. Κι όταν τα στοιχήματα αυτά «κάηκαν» την στιγμή της κατάρρευσης της Lehman Brothers, οι Κεντρικές Τράπεζες άρχισαν να τυπώνουν οροσειρές χρήματος για να αντικαταστήσουν την ρευστότητα που ως δια μαύρης μαγείας εξαφανίστηκε.

Πολλοί άρχισαν να ανησυχούν ότι αυτή η μαζική παραγωγή χρήματος θα φέρει υπερπληθωρισμό και ότι τα χρήματά τους θα απαξιωθούν. Έτσι επέστρεψε ο φетиχισμός των μετάλλων και η ιδέα ότι ίσως να πρέπει να επιστρέψουμε στον Κανόνα του Χρυσού ή και του Ασημιού – δηλαδή σε ένα σύστημα το οποίο να «δένει» την ποσότητα χρήματος που δικαιούται να τυπώσει η Κεντρική Τράπεζα στην ποσότητα (και αγοραία αξία) των πολίτιμων μετάλλων που διαθέτει. Έτσι, ελπίζουν οι μεταλλο-φетиχιστές (όπως τους αποκαλώ), θα περιοριστεί το κράτος να τυπώνει πεπερασμένη ποσότητα χρήματος – καθώς πεπερασμένη είναι, εκ των πραγμάτων, η ποσότητα χρυσού και ασημιού που διαθέτει.

Το πρόβλημα με τον Κανόνα του Χρυσού, και άλλων μετάλλων, είναι ότι δημιουργεί νέα προβλήματα χωρίς να λύνει το μέγα θέμα για το οποίο προκρίνεται. Ποιος, π.χ., μπορεί να δεσμεύσει το κράτος να μην καταπατήσει την δέσμευσή του ότι θα διατηρεί στο διηνεκές σταθερό τον λόγο ποσότητας χρήματος και ποσότητας χρυσού; Κανείς. Ανά πάσα στιγμή, το κράτος, π.χ. σε μια κατάρρευση τύπου 2008, μπορεί να βάλει μπρος τις ψηφιακές μηχανές εκτύπωσης χρήματος. Έτσι δεν αναιρέθηκε ο Κανόνας του Χρυσού μετά το 1929, όταν η μία κυβέρνηση μετά την άλλη απεγκλωβίστηκε από αυτόν καταφέροντας να φρενάρει την καταστροφή τυπώνοντας χρήμα;

Πράγματι, ακόμα και οι μεταλλο-φетиχιστές κατανοούν, κατά βάθος, ότι όσο τα τυπογραφεία χρήματος τα ελέγχουν οι Κεντρικές Τράπεζες, η διασύνδεση της ποσότητας χρήματος με κάποια σταθερή αξία, όπως τα μέταλλα, δεν βοηθά καθώς δεν είναι δυνατόν να είναι ποτέ δεδομένη και αξιόπιστη. Να γιατί οι μεταλλο-φетиχιστές τείνουν να μετατρέπονται σε ελευθεριάζοντες (libertarians) που ολοένα και πρεσβεύουν την ιδέα της κατάργησης των Κεντρικών Τραπεζών, της πλήρους υποχώρησης των κρατών, και της απόλυτης ελευθερίας των αγορών (συμπεριλαμβανομένης και της αγοράς χρήματος: επειδή συνειδητοποιούν ότι το «πρόβλημα» τους δεν είναι η μορφή του χρήματος αλλά το γεγονός ότι η ποσότητα του χρήματος προσδιορίζεται από την κρατική γραφειοκρατία.

Βέβαια, αυτή η ριζοσπαστική απόρριψη των Κεντρικών Τραπεζών δημιουργεί εύλογα και πιεστικά ερωτήματα: Και ποιος θα ελέγχει την ποιότητα και την ποσότητα του χρήματος αν δεν το κάνει το κράτος; Όσο οι ελευθεριάζοντες οραματιστές δεν είχαν απάντηση σε αυτό το ερώτημα, οι θέσεις τους είναι καθηλωμένες στην ουτοπία. Ακριβώς για αυτό τον λόγο ένα email το οποίο

στάλθηκε την 1^η Νοεμβρίου του 2008 (μερικές εβδομάδες μετά την κατάρρευση της Lehman και την απώλεια της εμπιστοσύνης στις Κεντρικές Τράπεζες από ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού της Δύσης) απέκτησε, για πολλούς, σχεδόν Μεσσιανική σημασία.

Το email υπέγραφε ένας Satoshi Nakamoto, ψευδώνυμο ατόμου του οποίου την πραγματική ταυτότητα ποτέ κανείς δεν έμαθε. Στο email αυτό ο Nakamoto περιέγραφε έναν ιδιοφυή αλγόριθμο που θα αποτελούσε την βάση, το θεμέλιο, για ένα νέο ελευθεριάζον ψηφιακό νόμισμα – το λεγόμενο bitcoin. Ένα νέο νομισματικό σύστημα το οποίο κανένας τραπεζίτης, ιδιώτης ή Κεντρικός, δεν θα μπορούσε να προσεταιρίζεται εις βάρος των χρηστών του.

Το όνειρο για νέα ψηφιακά νομίσματα, τα οποία θα είναι διεθνή και δεν θα υπόκεινται σε κρατικό έλεγχο, είναι τόσο παλιό όσο και το Διαδίκτυο. Το πρόβλημα με τα ψηφιακά νομίσματα όμως είναι το εξής: Δεδομένου ότι όλα τα ψηφιακά «αντικείμενα» (π.χ. μια φωτογραφία) είναι ένα σύνολο ψηφίων (ή πληροφοριών), ποιος μας σταματά, εφόσον διαθέτουμε έστω και μια μόνο μονάδα ψηφιακού νομίσματος, από το να κάνουμε συνεχώς copy-paste αυτή την μονάδα, το αντίστοιχο δηλαδή του να τυπώνει ο καθένας μας το δικό του χρήμα;

Έως το email του Nakamoto, όλες οι προταθείσες λύσεις ενέπλεκαν κάποιον θεσμό εκτός Διαδικτύου (εταιρείες πιστωτικών καρτών ή κρατικές αρχές) ο οποίος θα αστυνόμευε τις ψηφιακές συναλλαγές εμποδίζοντας τον υπερπληθωρισμό που θα «εγγυόταν» η δυνατότητα copy-paste. Η ομορφιά του αλγόριθμου του Nakamoto ήταν ότι δεν χρειαζόταν κάποια υπάρχουσα, εξωτερική αρχή: η αστυνόμευση των συναλλαγών θα γινόταν από την ίδια την κοινότητα των χρηστών του bitcoin. Πως; Η ιδέα ήταν πως τα «ίχνη» κάθε συναλλαγής θα διατίθεντο σε όσους χρησιμοποιούν bitcoin έτσι ώστε όποιος θέλει να διαθέτει μέρος της υπολογιστικής δύναμης του υπολογιστή του (και να αμείβεται με... bitcoin) για να βοηθά την «κοινότητα» να έχει πλήρη εικόνα του τι συμβαίνει στο κάθε bitcoin – ουσιαστικά καθιστώντας δυνατή την συλλογική αστυνόμευση του νομισματικού τους συστήματος.

Πράγματι, το σύστημα δούλεψε αριστουργηματικά για τουλάχιστον δύο χρόνια. Εκατομμύρια χρήστες εισήλθαν στην κοινότητα bitcoin και συναλλάσσονταν μεταξύ τους κάνοντας χρήση του νέου τους νομίσματος. Το σύστημα απέκτησε φανατικούς οπαδούς. Εκεί που στην αρχή ένα bitcoin άξιζε μερικά αμερικανικά σεντς, η επιτυχία του νομίσματος ήταν τέτοια που τον Ιούνιο του 2010 η ισοτιμία του bitcoin με το δολάριο έφτασε το αμύθητο ποσό των \$29,57 δολαρίων προς 1 bitcoin!

Όπως όμως συμβαίνει συχνά, το bitcoin έπεσε θύμα της επιτυχίας του. Παρόλο το γεγονός ότι κανείς δεν κατάφερε να παρέμβει στον αλγόριθμο του Nakamoto, το «κακό» το παληκάρι ξέρει κι άλλο μονοπάτι (αν είναι να υφαρπάξει τον πλούτο των άλλων): Καθώς το bitcoin έβλεπε την αξία του να ανεβαίνει (και άρχισε να γίνεται αποδεκτό σε συμβατικά καταστήματα), πολλοί κάτοχοι μεγάλων

ποσοτήτων bitcoin άρχισαν να φοβούνται τους «ιούς» που επιτήδειοι δημιούργησαν ώστε να «θερίζουν» τα bitcoin των άλλων, μπαίνοντας παράνομα στην μνήμη των υπολογιστών τους. Τότε, κάποιοι «επιχειρηματίες» του Διαδικτύου άρχισαν να προσφέρουν ηλεκτρονικές υπηρεσίες φύλαξης των bitcoin σου (σε δικό τους ασφαλές server) για ένα μικρό ποσό. Έως ότου κάποιοι εξ αυτών «εξαφανίστηκαν» με bitcoin εκατομμυρίων, θέτωντας εν κινήσει την διαδικασία αποδόμησης του νομισματικού συστήματος στο οποίο τόσα ελευθεριάζοντα όνειρα ακουμπούσαν.

Η ιστορία αυτή έχει σημασία. Μας θυμίζει τους λόγους που το χρήμα δεν μπορεί παρά να ελέγχεται από το κράτος. Μπορεί να το αντιπαθούμε, όμως το κράτος είναι, σε τελική ανάλυση, η μοναδική μας ελπίδα για να ζούμε πολιτισμένα. Απομένει να βρούμε την δύναμη να το ελέγχουμε συλλογικά και όχι να το αφήνουμε να μετατρέπεται στον ατζέντη επί μέρους συμφερόντων.